

KLAIPĖDOS RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA

DARBO GRUPĖS DĖL SOVIETMEČIO IDEOLOGIJOS SIMBOLIŲ ANT GARGŽDŲ MUZIKOS MOKYKLOS FASADO IŠSAUGOJIMO REIKALINGUMO PASITARIMO PROTOKOLAS

2019-05-22 Nr. 16-179
Gargždai

Pasitarimas įvyko 2019-05-16. Pradžia 15 val. Pabaiga 16.00 val.

Pasitarimo pirmininkė – Klaipėdos rajono savivaldybės mero pavaduotoja Audronė Balnionienė.

Pasitarimo sekretorė – Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos Kultūros skyriaus vedėjo pavaduotoja Sonata Šmatauskienė.

Dalyvavo: dalyvių sąrašas pridedamas.

DARBOTVARKĖ. Dėl sovietmečio ideologijos simbolių ant Gargždų muzikos mokyklos fasado išsaugojimo reikalingumo.

SVARSTYTA. Sovietmečio ideologijos simbolių ant Gargždų muzikos mokyklos fasado išsaugojimo reikalingumas.

Audronė Balnionienė. Svarstomas klausimas yra labai jautrus Gargždų miestui ir istorijai ir apie tai reikėjo diskutuoti iki Gargždų muzikos mokyklos remonto. Dabartinis pastato vaizdas iššaukia įvairius prisiminimus visuomenei, todėl reikia šį klausimą apsvarstyti ir spęsti dėl sovietmečio ideologijos simbolių ant Gargždų muzikos mokyklos fasado išsaugojimo reikalingumo. Šiam klausimo sprendimui buvo pasirinkti visi įmanomi keliai, t. y. organizuotos apklausos Savivaldybės puslapyje, socialiniuose tinkluose, žiniasklaidos priemonėse. Į darbo grupę pakviesti paveldo specialistai – istorikai, ekspertai, turime išgirsti jų nuomonę ir siūlomus sprendimus.

Sonata Šmatauskienė informavo, kad Administracijos direktoriaus 2019-05-13 įsakymu Nr. AV-953 sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta apsvarstyti sovietmečio ideologinių simbolių ant Gargždų muzikos mokyklos fasado išsaugojimo reikalingumą ir pateikti išvadas Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos direktoriui. Pristatė darbo grupės narius.

Janina Valančiūtė. Istoriniu požiūriu Gargždų muzikos mokyklos pastatas yra statytas XVIII a. pab. susiformavusios Rinkos aikštės viduryje, galu į vakarus ir rytus. 1956 metais statytas pastatas Klaipėdos rajono partijos komitetui įsikurti. Šioje vietoje statytas sąmoningai, kad būtų uždengtas šventoriaus vaizdas. Paveldosaugininkų, istorikų nuomone, šis pastatas yra vienas iš Gargždų centrinės dalies struktūros XX a. II p. apstatymo elementų ir atspindi tam tikrus sovietmečio architektūros bruožus. Kai rengiamos paveldosaugos ekspertizės, reikalaujama visada įvertinti sovietmečio laikotarpį, apstatymą, atskiras pastato detales ir simbolius. Yra atvejų, kai tokiems sovietmečio pastatams, jei jie yra ypatingai išraiškingos šį laikotarpį atspindinčios architektūros, suteikiama teisinė apsauga. Tai Gargždų istorinis faktas, todėl istorijos klastoti, pridengti, užmiršti negalima. Istoriją reikia tyrinėti, kad galėtumėm parodyti būsimoms kartoms, kokia buvo sovietmečio pirmųjų dešimtmečių architektūra, kokie išlikę pavyzdžiai Gargždų mieste. Pastato dekoras nėra skaudus, jis tipiškas ir savo fasado architektūra atspindi XX a. 6 dešimtmečio laikotarpį. Mano nuomone, nereikėtų nieko nugremžti, likviduoti, priešingu atveju, gal tada nugriaukime visą pastatą?

Janina Valančiūtė supažindino su istoriko, žinomo Lietuvos filosofo, Gargždų miesto garbės piliečio Alvydo Jokubaičio elektroniniu laišku išreikštą nuomonę šiuo klausimu – „Kiek žinau, niekas Gargždų muzikos mokyklos pastato simbolių negina dėl politinių priežasčių. Niekas nepitaria su simboliais suaugusiai sovietinei ideologijai. Pagrindinis Gargžduose pastato dekorą ginančiųjų argumentas – išsaugoti pastatą būsimoms kartoms visa apimtimi. Muziejininkai ir paveldo saugotojai nori, kaip ir kitose Europos valstybėse – išsaugoti istorijos paminklus jų pirminiu pavidalu. Istorija

nesibaigia su mūsų šios dienos idėjomis, nuostatomis, emocijomis ir nesutarimais. Visiškai įmanoma, kad pamačiusios muzikos mokyklos pastato nuotraukas būsimos gargždikių kartos nutars jam sugrąžinti pirmąjį pavidalą. Ne iš pagarbos Sovietų Sąjungai, bet iš noro turėti istorinius pastatus be cenzūros. Siūlyčiau pažiūrėti į Europos Sąjungos narės Italijos herbą ir pasitaikius progai aplankyti Milano geležinkelio stotį, kur daugybė simbolių ir visa pastato stilistika tiesiog alsuoja Mussolinio fašizmu. Nesunku pastebėti, kad muzikos mokyklos frontono dekorą autoriai, kiek tuo laiku buvo įmanoma, stengėsi, kad nebūtų įprastinio sovietinio kūjo ir pjautuvo. Viskas stipriai stilizuota. Pastatai nebūna koloborantais, tik žmonės. Gargždų politikai turi progą garbingai suvesti sąskaitas su sovietmečiu – miestą padaryti tokiu patraukliu žmonėms, kad jie į muzikos mokyklos frontoną žiūrėtų kaip į vieną dideliu žingsniu peržengtą okupacijos paminklą. Gargždai nėra daug įdomybių turintis miestas, palyginus, tarkime, su Kėdainiais, Anykščiais ar Biržais. Mes esame labiausiai sovietmečiu išaugęs rajono centras. Šis dekoras tai atspindi. Italai iš neapykantos Mussolinį nušovė ir pakorė žemyn galva, bet su jo valdymo laikais statytais pastatais nekariauja. Jie, įspūdingą praeitį turinti politinė bendruomenė, supranta istorijos ir politikos skirtumą. Mums irgi to pamažu reikia mokyti. Nemanau, kad tos pamokos bus lengvos, bet laikas.“

Audronė Balnionienė paklausė, ar per tą laikotarpį nėra pastate padaryta kokių nors pokyčių, kad liko tik šios dekorą detalės?

Janina Valančiūtė neprisimena, kad pastato fasade būtų penkiakampė žvaigždė, kūjis. A. Jokubaitis laiške ir kalba, kad šis simbolis stilizuotas, tas, kas kūrė šį dekorą, pasistengė, kad jis nebūtų skaudus, sovietinės ideologijos prasme išraiškingas, užgožiantis, įsakuš.

Margarita Ramanauskienė. Pastatas atspindi socialistinio realizmo architektūrą. Apie šį architektūrinį periodą daug straipsnių yra parašiusi Marija Drėmaitė. Architektai tuo metu turėjo kurti pagal nusistovėjusius kanonus, t. y. turėjo būti neoklasicistinis stilius – stambus, masyvus tūris, kuris savo proporcijomis, savo didumu turėjo užgožti visą aplinką. Šis pastatas atspindi visus charakteringus šiuos bruožus. Jeigu nuimsime dekorą – šis pastatas apskritai bus baisus. Niekas nesupranta, kur čia galima įžiūrėti stalininę ar sovietinę stilistiką? Architektams ir buvo didžiausia užduotis, prisitaikant prie sovietmečiu galiojusios ideologijos, įpinti tautinius elementus. Nežinau, ar gali nors vienas lietuvis paneigti, kad rugio varpa, ažuolo lapai ar pjautuvas nėra lietuviški motyvai? Gerbkime architektų indėlį į mūsų kultūrinį gyvenimą. Pastatas nėra kuo nors išskirtinis ar gražus, tačiau jis įdomus savo istorija, dekoru. Jį galima laikyti pavyzdžiu, kaip mūsų architektai sugebėdavo iš sovietinės simbolikos išgauti tautinių motyvų.

Pastatas nėra saugotinas, nesiūlo jį įrašyti į Kultūros vertybių registrą ir netikslinga suteikti teisinę apsaugą. Tokių pastatų yra nedaug išlikę, pavyzdžių galima rasti Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje.

Juozapas Algimantas Januševičius. Noras nugriauti praeis. Priešingu atveju įvykdysime didelį nusikaltimą ateities kartoms. Tada reiktų nugriauti visą pastatą, nes jame ir grindys, ir sienos ar radiatoriai dar iš sovietinių laikų išlikę.

Marius Mockus. Kūrėjai mokėjo prisitaikyti prie to laikmečio žaidimų taisyklių ir negalėjo būti dviejų nuomonių apie tą patį kūrinį. Buvo formuojamas požiūris, kad simbolis turi tik vieną reikšmę. Pjautuvas yra krikščioniškas simbolis, jis gali reikšti ne tik mirtį, bet ir atgimimą, prisikėlimą. Carinės ir LDK miestų herbų vaizdavime yra rugiai, pjautuvai ir tokių pavyzdžių yra tūkstančiai. Paimtas simbolis yra nukopijuotas ir įterptas pritaikant prie šio laikotarpio ideologijos, bet tai nėra kūjis su pjautuvu ir jį reiktų saugoti ir vertinti. Praeis penkeri, dešimt metų ir šio klausimo nebekelsime. Visuomenės priekaištai, kad tikroji pastato paskirtis neatitinka dabartinės, yra keisti. Jeigu mes muzikos mokyklą perkeltume į Plungės dvarą, juk nepultume nukabinėti ten esančių herbų.

Šarūnas Vaičiulis. Klaipėdos rajonas buvo vienas iš stipriausių agrarinių rajonų ir senesni žmonės šį simbolį siejo su agrariniu ženklu, kad tuo laikotarpiu jie buvo pirmieji Lietuvoje. Dauguma bendruomenės narių siūlo šį simbolį palikti.

Danutė Ruškytė. Iš šio laikotarpio neišbraukiam viso meno. Šie simboliai anksčiau niekam netrukė. 1990 m. buvo iškelta mintis juos pašalinti, bet sprendimas nebuvo priimtas dėl tų pačių priežasčių – tai nėra agresyviai išreikšta sovietinė simbolika. Neigiamą poziciją apie virš

paradinių durų esančias dekoracijas išsakė tik keli jaunesnio amžiaus pedagogai, kiti problemos iš to nedaro.

Violeta Riaukienė. Tai nėra tikras simbolis, galima įžvelgti tik atskiras detales, kurios yra kaip architektūros detalės. Pritaria, kad šias detales reikia palikti.

Audronė Balnionienė. Nustebino atsiradusi problematika. Architektai kuria pastatus, o pastatuose esantys žmonės kuria istoriją. Jei sovietmečiu šiame pastate buvo partijos komitetas ir galbūt buvo visokių emocijų, nuoskaudų, tai šiandieną čia groja muzika. Kalbant apie apklausas, jose nebuvo pasisakymų, kurie aiškiai identifikuotų vieną poziciją. Gyventojų balsai pasiskirstė gana tolygiai, tačiau nežymia persvara daugiau miestiečių pasisakė už simbolių nuėmimą. Savivaldybė susipažino su mokytojos Danutės Paškauskaitės, Gargždų garbės piliečio Česlovo Tarvydo, Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Klaipėdos rajono skyriaus pateiktomis nuomonėmis ir argumentais, kad tai yra sovietiniai simboliai, kurie negali likti ant pastato. Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos Architektūros ir urbanistikos skyriaus vedėjo Gyčio Kasperavičiaus nuomone, tik paveldo specialistai gali nustatyti, ar šie simboliai yra draudžiama sovietinė simbolika.

Janina Valančiūtė. Nuo istorinės paskirties nepabėgsi. Rengiant istorinius tyrimus visada pateikiama paskirties raida. Šiuo atveju būtų akcentuojama, kad pirminė paskirtis buvo partijos komitetas ir jo architektūrinė išraiška savo simboliais kažkiek atspindėjo šitą paskirtį. Tai yra faktas Gargždų pokario istorijoje.

Audronė Balnionienė. Turizmo informacijos centro darbuotojai patikino, kad ekskursijų metu simbolius ir pastatą verta pristatyti turistams kaip to laikotarpio architektūros palikimą.

Sonata Šmatauskienė informavo, kad po LNK reportažo telefonu paskambino pilietis iš Panevėžio rajono, kuris išsakė savo nuomonę, kad simbolius reikia palikti. Taip pat supažindino su Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos raštu dėl atstovo skyrimo į Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos organizuojamą darbo grupę.

Loreta Piaulokaitė-Motuzienė pateikė pavyzdį, kad Varšuvos simbolis yra Stalino dovana žmonėms, kurio nekenčia lenkai, bet jis stovi kaip traukos centras.

Janina Valančiūtė. Tikslinga atskirti politiką nuo požiūrio į miesto paveldą, kiek jis yra vertingas, svarbus istorine, architektūrine, pažintine prasme.

Daiva Beliokaitė paklausė ekspertų nuomonės dėl pastato spalvos kaip architektūrinėje pastato visumoje.

Margarita Ramanauskienė. Pirminė spalva to laikotarpio pastatų buvo pilka. Spalvą galima pakeisti, perdažyti niekada nesunku. Spalvą derino miesto architektas, vadinasi, ji tinka. Ši ruda spalva nėra bloga, turi šilto atspalvio. Naujai dažytas daiktas visada intensyvus, po pusės metų ta spalva priges ir nebus tokia agresyvi.

Rasa Petrauskienė. Manau, kad reiktų pasitikėti ekspertų išvadomis. Stilizuoti sovietiniai simboliai ant buvusio Lietuvos komunistų partijos Klaipėdos rajono komiteto pastato, kur buvo sudarinėjami tremties, žemės atėmimo sąrašai, teroro aukoms kelia skaudžius prisiminimus. Dėl to ir kilo ši diskusija. Jeigu mes būtume jautresni, galėtume pakabinti paaiškinamąją lentelę, nes yra žmonių, kurie atvažiuoja į Gargždus be ekskursijos vadovo, tad be lentelės nieko nesuprastų. Išvydę simbolius galvotų, kad jaučiame nostalgiją sovietiniam laikotarpiui. Turizmo informacijos centras galėtų aktyviau pristatyti ir partizanų bei tremčių atminimo ženklus Gargžduose ir visame rajone. Dėl sovietinių simbolių kreipėmės į Lietuvos heraldikos komisiją ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos turimo centrą. Atsakymų laukiame.

Justas Katauskis pritarė, kad ant muzikos mokyklos pastato būtų užkabinta informacinė lentelė.

NUTARTA:

1. Palikti sovietmečio ideologijos simbolius ant Gargždų muzikos mokyklos fasado, nes Gargždų muzikos mokyklos pastatas, statytas 1956 m., yra vienas iš Gargždų centrinės dalies struktūros XX a. II p. apstatymo elementų ir atspindi socialistinio realizmo architektūrą.

2. Atsižvelgiant į Klaipėdos rajono nekilnojamųjų kultūros paveldo vertinimo tarybos (ekspertų) nuomonę, Gargždų muzikos mokyklos pastatui netikslinga suteikti teisinės apsaugos, bet būtina jį išsaugoti visumoje tokį, koks buvo sukurtas.

3. Svarstyti galimybę ant Gargždų muzikos mokyklos pastato pakabinti informacinę lentelę, kurioje tinkamai, suprantamai, šiuolaikiškai ir korektiškai būtų pristatyta pastato atsiradimo istorija vietos bendruomenėms ir miesto svečiams.

Pasitarimo pirmininkė

Pasitarimo sekretorė

Audronė Balnionienė

Sonata Šmatauskienė

KLAIPĖDOS RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA
PASITARIMO DALYVIŲ SĄRAŠAS

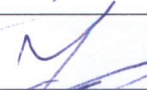

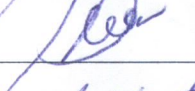
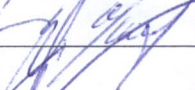
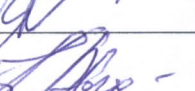
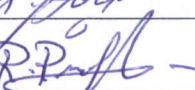
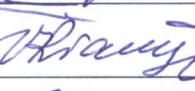
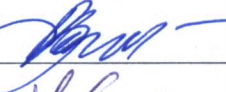
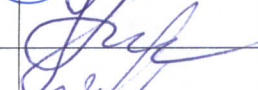

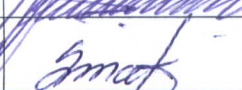

2019-05-16

Gargždai

Posėdžio pradžia 15.00 val.

Posėdžio pabaiga 16.00 val.

POSĖDŽIO DALYVIŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Organizacijos pavadinimas, pareigos	Parašas
1.	Loreta Pionelkaitė	Tarybos narys	
2.	Jaune Belobekas Rimantas Belobekas		
3.	SARŪNAS VAICEIULIS	GMB PIRMININKAS	
4.	Justas Katuskis	GMM PIRMININKAS	
5.	Manus Mockus	Gargždų miesto mairiškas	
6.	Roma Petrauskienė	Tarybos narys	
7.	Danutė Pustlytė	darbuotojas mokyklos administracijoje	
8.	Ignė Ddomaitė	UAB „Gargždų Banga“	
9.	Jūstina Abonavičiūtė	Mano Gargždai	
10.	Elta Papalėnė	Klaipėdos rajono sav. administracijos RSU skyrius	
11.	Violeta Riaukienė	sav. vicemere	
12.	Aureonė Baniūnienė	sav. vicemere	
13.	Janina Nalaučiūtė	istorikė	
14.	Elgarita Romanovska	architektė	
15.	JUDITA JANUŠKAITĖ	NK paprastojo spec.	
16.	Donata Pionelkaitė	kultūros st. mokytojas pavad.	
17.			
18.			
19.			